

Izkušnje naših čebelarjev

MILAN MEGLIČ

EKOLOŠKO ČEBELARJENJE DA ALI NE?

Ekološko čebelarjenje se občutno razlikuje od ekološkega kmetovanja. Čebel ni mogoče omejiti, da bi obiskovale samo rastline na ekološko obdelovanih površinah, zato se tudi nekateri pogoji ekološkega čebelarjenja razlikujejo od pogojev ekološkega kmetijstva.

Preden se čebelar odloči za vstop v ekološko čebelarjenje, se mora seznaniti s pogoji, ki morajo biti pri tem izpolnjeni.

Čebelar mora sprejeti in obvladovati dve skupini pogojev, če želi postati uspešen ekološki čebelar.

1. Izogniti se mora ostankom.

Cilj ekološkega čebelarjenja je izogniti se ostankom v vseh čebeljih pridelkih. Dejstvo je, da jih kmetijstvo in okolje glede tega pravzaprav ne ogrožata, saj nevarnost vnosa ostankov izvira iz čebelarstva samega. Torej je čebelar tisti, ki povzroči vnos različnih ostankov v vosek in med. Največja nevarnost je uporaba različnih problematičnih kemičnih sredstev (antibiotiki, sintetični akaracidi) in pomožnih sredstev (repelenti, neprimerna sredstva za zaščito satja, neprimerni premazi za panje).

2. Spremeniti mora svoj odnos do čebel in spoštovati njihovo prvinso bit.

Čebelar je treba zagotoviti čim bolj naravne življenjske razmere. Panji morajo biti iz naravnih materialov (les). Ker v naravi čebele same naredijo satje, PVC-satnice ali celo PVC-sati niso dovoljeni, prav tako niso dovoljeni panji iz stiropora, maticam ni dovoljeno rezati kril itd.

Uporaba PVC-satnic ali celo satov iz sintetičnega materiala, primerne za živila, bi sicer izpolnila higienske zahteve, ne bi pa ustrezala filozofiji ekološkega čebelarjenja.

Ko čebelar sprejme ti dve temeljni usmeritvi ekološkega čebelarjenja, se znajde pred več konkretnimi problemi:

V čebelarstvu mora zagotoviti **vosek brez kakršnih koli ostankov**. Glede na rezultate analiz obremenjenosti voska z ostanki različnih akaricidov (sredstev za zatiranje varoe) si mora čebelar zagotoviti ustrezno satje oz. satnice. To lahko stori na dva načina:

- z nakupom in
- z izdelavo satnic v satnišnicah iz lastnega voska, ki ga pridobi iz voščenih pokrovcov, trotovine in druge divje gradnje. Pri tem mora seveda paziti na ločeno kroženje voska, to pa pomeni, da mora vse staro satje izločiti iz svojega čebelarstva. Z zelo pogostim obnavljanjem satja

lahko čebelar v nekaj letih »očisti«¹ svoj vosek. Ali je dodaten problem v zvezi s tem še premeščanje zalege v mediščni prostor in s tem prehajanje ostankov v mlado satje, bodo pokazale analize.

Varoa načelno ne bi smela biti več problem, saj je tudi v Sloveniji že dokazano, da je **varoo mogoče uspešno zatirati z alternativnimi sredstvi in apitehničnimi ukrepi**. Neodgovorna bi bila uporaba različnih drugih nedovoljenih sredstev, npr. amitraza, ki baje hitro razpade, kljub temu pa analiza najde razpadle produkte tega sredstva. Tudi za rotenon, ki ga na trgu propagirajo kot ekološko sredstvo, naj pooblaščen služba (ali je to Nacionalni veterinarski inštitut?) jasno pove, ali je dovoljen ali ni, da bodo čebelarji vedeli ravnati.

Naravna hrana čebel sta med in cvetni prah. Čebelarjem je treba jasno povedati, ali smejo in koliko časa smejo krmiti čebele z navadnim sladkorjem, koliko časa pa jih morajo krmiti z ekološkom pridelanim sladkorjem. Ob morebitni prepovedi krmljenja s sladkorjem si morajo čebelarji zagotoviti ustrezno rešitev (bodisi – po potrebi – dodatno točenje medu bodisi nakup ekološko pridelanega medu).

Trženje ekološko pridelanih čebeljih pridelkov je dokaj zahtevno opravilo.

Za uspešno trženje mora čebelar dobro poznati posebnosti ekološkega čebelarjenja in jih znati tudi prodajati. Te posebnosti so: med brez ostankov, bivanje čebel v lesenem panju, naravno satje v panju, ohranjenost dostojanstvo matice itd. V tujini, zlasti v zahodnoevropskih državah, so ekološki pridelki cenjeni in jih je načelno tudi lažje prodati, vendar zaradi ostre konkurence pri prodaji medu to ni nujno.

Sklep: Vstop v ekološko čebelarjenje pomeni premik v filozofiji odnosa človek – čebela. V tehnologiji čebelarjenja zahteva določene prilagoditve, ki jih je čez noč težko izvesti. Samo dobra volja je po navadi premalo, treba se je resno lotiti procesa prilagajanja, za kar potrebujemo nekaj dodatnega znanja, pripravljeni pa moramo biti tudi na stroške. Obdobje prilagajanja lahko pospešijo organizirane priprave čebelarjev na prehod v ekološko čebelarjenje. Dobro izhodišče je kolektivna blagovna znamka »Slovenski med kontrolirane kakovosti«. Kdor že več let čebelari po tem načinu, mu do ekološkega čebelarjenja manjka samo še majhna stopnica.

MILAN MEGLIČ

(delen povzetek predavanja v Komendi,
29. januarja 2004)

ZIMSKE ČEBELE – ČEBELAR NA PREIZKUŠNJI

HRANA

Glede hrane imajo čebele vedno dve rezervi:

– v obdobju, ko je v čebelji družini zalega, je zaloga hrane (med in cvetni prah) v satju, sem pa lahko šteje mo tudi rezervo v zalegi (ob pomanjkanju hrane čebele popijejo svojo lastno zalego), vodo dobijo v naravi;

– v obdobju, ko v čebelji družini ni zalege, je zaloga hrane v satju, rezerva pa v čebeljem telesu (zimске čebele, maščobna beljakovinska rezerva).

Na ta način čebele preživijo obdobja pomanjkanja hrane ali obdobja, ko še ni na razpolago nektarja in cvetnega prahu, razvoj pa se je že začel – januar, februar, celo marec.

BOLEZNI IN ŠKODLJIVCI ČEBEL

Med evolucijo je čebela razvila sposobnost obvladovanja vseh bolezni in škodljivcev. Dandanes – če zanemarimo vplive okolja – je čebelar tisti, ki mora čebelar zagotavljati takšne razmere, da bodo te lahko same obvladovale bolezni in škodljivce. Izjema je varoa, proti kateri čebele še niso razvile obrambnega mehanizma, zato jim mora v tem primeru pomagati čebelar.

Ustrezna pripravljenost zimskih čebel je življenjskega pomena za čebeljo družino, ker:

– morajo živeti 5- do 6-krat dalj časa kot poletne čebele;

– morajo biti sposobne, da zaloge iz svojega telesa ob začetku zaleganja naslednje leto predelajo v hrano za ličinke (čebelja družina namreč brez kakršne koli druge hrane lahko vzredi eno gnezdo zalege iz svoje notranje rezerve);

– zimске čebele lahko opravijo svoje poslanstvo le, če so zdrave in polne energije, takšne pa so, če jeseni, ko so se izlegle, niso bile aktivne. Z natančnim opazovanjem čebelar lahko vidi, kako nekatere, že avgusta izlezione čebele, neaktivno sedijo na satju. Ne sodelujejo niti pri oskrbi zalege niti ne izletavajo veliko. Se pa obilno hranijo s cvetnim prahom in si tako ustvarjajo zalogo hrane v svojem telesu.

Motnje pri vzreji zimskih čebel

– Če morajo zimске čebele predelovati dodano sladkorno raztopino za zimo in če so sočasno obremenjene še s prevelikim številom varoj ter morda tudi pretirano izpostavljene kemičnim sredstvom za zatiranje varoj (tu-

di kislinam), to zmanjšuje njihovo potencialno moč, taka družina pa ima slabše možnosti za uspešno prezimitev.

– Podobni problemi se lahko pojavijo tudi, če so čebele predolgo na gozdni paši (zlasti hojevi), hkrati pa je v naravi pomanjkanje cvetnega prahu. V tem primeru družine slabijo, a tudi varoa ne miruje (zaradi paše je ne smemo zatirati). Če nato čebele pozno jeseni prepeljemo na območje brez cvetnega prahu (zaradi intenzivnega kmetijstva, siliranja itd. je takih območij v Sloveniji čedalje več), matica sicer lahko intenzivno zalega in izleže se veliko mladice, ker pa so se te porajale v pomanjkanju cvetnega prahu, ima takšna družina slabše možnosti za uspešno prezimitev.

– Preveliko število zimskih čebel, ki so jih poškodovale varoe (meja je približno 10 %), vodi čebelarje v propad. Zato morajo biti zimске čebele neizrabljene, zdrave in nepoškodovane (varoa – rana – invalidi + virusi).

– Na življenjske procese v čebelji družini lahko negativno vplivajo tudi zunanji vplivi (različna škropiva, neustrezna tehnologija čebelarjenja, neustrezna lokacija stojišča, neustrezna hrana itd.). Čebelar sicer ne more vplivati na vse zunanje vplive, na večino pa lahko.

Kdaj in kako mora čebelar poskrbeti za ustrezne zimске čebele?

– Že spomladi s skrbjo za močne družine, za stalen dotok hrane, zlasti cvetnega prahu, s pravočasnim krmljenjem za zimo itd.

– Predvsem pa lahko uspešno obvladuje varoo in to tudi mora storiti. Biti mora usposobljen, da zazna rezistenco in reinvazijo in da pravočasno ukrepa. Propad čebel zaradi varoe je za čebelarja po eni strani sramota, po drugi pa tudi velika žalost.

– Za zatiranje škodljivcev in za zdravljenje drugih čebeljih bolezni je vse manj popularna uporaba različnih kemičnih sredstev, zato se vse več čebelarjev odloča za alternativo. Težave pa se pojavljajo, če zadev ne jemljemo dovolj resno, odgovorno in organizirano. Kdor ima še težave z alternativo, naj pri zatiranju uporabi varovalke, opisane v Slovenskem čebelarju, št. 5/2002, v članku »Čebelarji, pravočasno pripravite načrt zatiranja varoe«, pridobljene na podlagi večletnih izkušenj v Kranjski Gori, ali pa si naj ogleda ali celo sodeluje pri praktičnem izvajanju alternativnega zatiranja varoe, saj si bo na ta način prihranil precej časa za pridobivanje izkušenj in se bo hkrati tudi lažje izognil bolečim napakam.

Čebelar ima na razpolago dva načina alternativnega zatiranja varoj

1. Zatiranje varoj brez uporabe testnih vložkov. Pri tem načinu je treba zatiranje navadno izvajati pri vseh čebeljih družinah. V obdobju zaleganja varoe zatiramo predvsem z mravljinčno kislino (možno še s timolom ali kakšnim drugim alternativnim sredstvom), v obdobju brez zalege oz. v zimskem obdobju pa z oksalno ali mlečno kislino.

2. Zatiranje varoj ob uporabi testnih vložkov in natančnem spremljanju odpada (naravnega in po zatiranju – diagnostika!) zajedavcev je lahko selektivno. To pomeni, da postopek izvedemo samo v tistih družinah, pri katerih je v določenem času preseženo mejno število varoj. V praksi to pomeni, da lahko postopek v nekaterih družin

nah izvajamo manjkraj, to pa je gotovo prijaznejše do čebel. Ta način zahteva nekaj več znanja in doslednosti.

V oba načina zatiranja varoj pa vključujemo čim več apitehničnih ukrepov, ki so zelo dobro opisani v knjigi dr. Jožeta Riharja »Varoza čebel« iz leta 1999.

SKLEP

Čebelar mora zagotoviti zdrave zimske čebele, ki bodo sposobne opraviti svoje poslanstvo. Glede na to mora znati obvladovati vzroke, ki negativno vplivajo na nastanek zdravih zimskih čebel, in jih pravočasno odpraviti. Le na ta način čebelar kaže spoštovanje do čebel oziroma do kranjske sivke, na katero smo vsi tako zelo ponosni.

ČEBELARSKA RADIJSKA PREDAVANJA V SEPTEMBRU 2004

Septembra 2004 boste v oddaji Kmetijski nasveti na prvem programu Radia Slovenija lahko poslušali:

- **v torek, 7. septembra, ob 12.30**, bo Stanko Gregorec govoril o 100-letnici delovanja Čebelarskega društva Ptuj in njegovih uspehih;
- **v torek, 21. septembra, ob 12.30**, bo Marjan Papež, dipl. inž. agr., govoril o projektu razvoja slovenskega čebelarstva in o svoji novi knjigi o delu nedavno preminulega čebelarja in pisca Dušana Kresala.

Urednica Ivanka Polanec

FRANC PREZELJ

DVA AVTOBUSA SLOVENSKEH ČEBELARJEV NA ČEŠKEM

Zamisel o obisku čeških čebelarjev se je porodila aprila lani, ko smo se vračali z uspešnega obiska naših čebelarjev v čebelarskem inštitutu v Hohenheimu v Nemčiji. Za uspešno izvedeno pripravo ima največ zasluga Pavle Zdešar s svojimi prijateljskimi zvezami med vodilnimi češkimi čebelarji. Bile so dolgotrajne in temeljite.

Za sporazumevanje z našimi gostitelji sta poskrbeli gospe Hanka Kastelic in Jana Ursiny. Po njuni zaslugi smo izvedeli marsikatero zanimivost iz zgodovine Prage in tudi Češke. Velja pripomniti, da se z delom, ki sta ga opravili za slovenske čebelarje ne ukvarjata redno, kljub temu pa sta to delo odlično opravili iz simpatij do čebelarske dejavnosti. Predvsem ga Hanka se pogosto srečuje s čebelarskimi problemi, saj je njen mož čebelar, sama pa je doslej režirala že tri slovenske čebelarske filme. Zadnji z naslovom »Prijatelj čebelar« je lani na svetovnem kongresu APIMONDIE prejel srebrno priznanje, pred kratkim pa še prvo nagrado na mednarodnem natečaju.

Pri iskanju namestitve in organizaciji prehrane za udeležence potovanja nam je največ pomagal inž. Zdenek Karas,

saj si brez njegove pomoči na tem področju ne znam predstavljati potovanja z dvema polnima avtobusoma vedoželjnih čebelarjev v neznano deželo. Tasti g. Karasa, inž. Jaroslav Havlin, ki je mimogrede povedano eden najboljših selektorjev kranjske sivke na svetu in poznavalec naših čebelarskih razmer, se je zelo začudil, ker je bilo med gosti toliko mladih obrazov. Pojasnili smo mu, da so gostje iz celotne Slovenije in da so si sredi čebelarske sezone vzeli čas za izobraževanje le najbolj zainteresirani za odkrivanje novih spoznanj.

Za potovanje smo žrtvovali dve noči v avtobusu. Od doma smo odpotovali v četrtek, 10. junija, zvečer in prispeli v predmestje Prage naslednje jutro okrog osmih. Tam nas je dočakal jutranji zastoj na cesti od Prage od Dola, kjer je bil naš prvi cilj. Prijazni gostitelji s predstojnikom in solastnikom inštituta, inž. Vladimírom Veselíjem in njegovim pomočnikom, inž. Daliborom Titárom na čelu so nam pokazali obsežno območje in delo tega zasebnega čebelarskega inštituta. Ustanova obvladuje vse strokovne probleme, ki zadevajo češke čebelarje, predvsem pa se ukvarja s selekcijo kranjske sivke in z zdravstvenim varstvom čebel.

